

26 квітня

**Міжнародний день пам'яті
про Чорнобильську трагедію
та Міжнародний день пам'яті
жертв радіаційних аварій та катастроф**

ПАМ'ЯТАЄМО

26.04.1986

A photograph of the Chernobyl nuclear power plant. A large, intense fire is burning in the background, with thick white smoke rising into the sky. In the foreground, there are green reeds or grasses. A sign with the word 'ЧОРНОБІЛ' (Chernobyl) is visible in the lower right corner. The text 'ЧОРНОБІЛЬ: ПАМ'ЯТЬ, ЩО НЕ ЗГАСАЄ' is overlaid in large orange letters across the top half of the image.

ЧОРНОБІЛЬ: ПАМ'ЯТЬ, ЩО НЕ ЗГАСАЄ

ЧОРНОБІЛ

26 квітня виповнилось 40 років з часу аварії на Чорнобильській АЕС, яка стала найбільшою техногенною катастрофою ХХ століття. Чорнобильська катастрофа вплинула на здоров'я понад 5–8,5 млн людей в Україні, Білорусі та росії, які зазнали опромінення.

Наслідки трагедії були справді жахливими й торкнулися всієї Європи. Тисячі рятувальників, ризикуючи власним життям і здоров'ям, не дали катастрофі розростися до ще більших масштабів. Такою була ціна тотального замовчування у радянських владних верхівках.

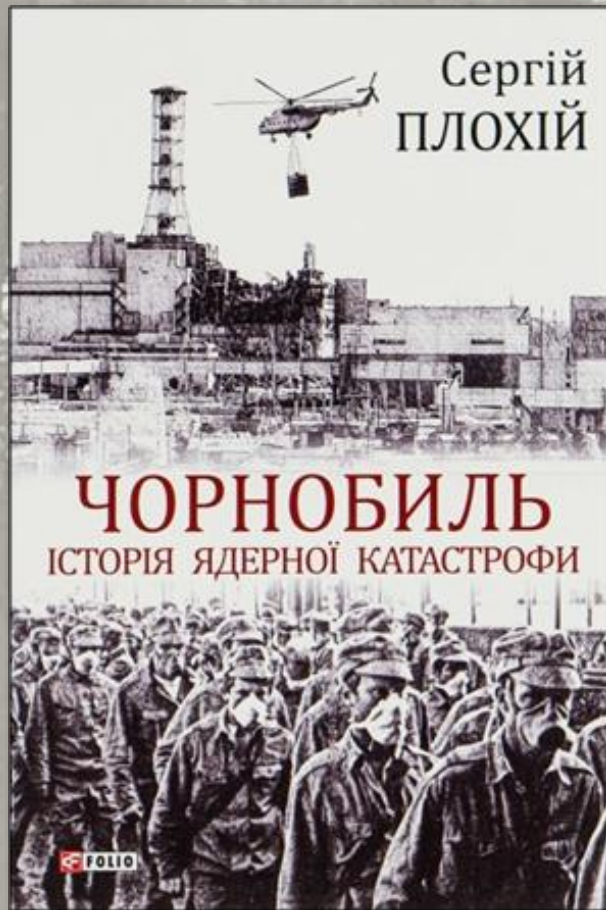
36 років по тому світ зіштовхнувся з новим викликом – захопленням Чорнобильської АЕС російськими військами та подальшим «ядерним терором». Перебуваючи в заручниках, зміна ЧАЕС відпрацювала 600 годин поспіль. Найменша помилка могла призвести до нової трагедії. Велика подяка всім працівникам, які, попри все, стояли на захисті ядерної та радіаційної безпеки та які продовжують це робити під дулами автоматів на захопленій Запорізькій АЕС.

Чорнобильська катастрофа стала попередженням усьому людству, наскільки крихким може бути наше майбутнє з неконтрольованою радіацією. Нинішня поведінка росії знову ставить світ на межу катастрофи, і це треба зупинити. В день річниці Чорнобильської катастрофи про це варто нагадати усім світовим лідерам.

Урятований світ – найкращий пам'ятник тим, хто загинув у чорнобильському пеклі. Пам'ятаймо про них і робімо усе, щоб ніколи не падала на землю гірка зірка Полин...

Чорнобильська трагедія не могла не відобразитися у наукових публікаціях та у творчості майстрів слова.

Плохій С. Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи = Chernobyl. The History of a Nuclear Catastrophe / Сергій Плохій ; пер. з англ. В. Махоніна, Є. Тарнавського. – Харків : Фоліо, 2019. – 396 с. – (Великий науковий проект).

Ця книга є першою історією Чорнобильської катастрофи від вибуху 26 квітня 1986 року до закриття станції у грудні 2000-го. Чим в Україні був Чорнобиль? Національною трагедією, величезною психологічною травмою, важкою ношею для економіки. Чорнобиль вибухнув не тільки через помилки персоналу, нехтування правилами безпеки і проблемами з конструкцією реактора, але також через систему, яка обгородила ядерну енергетику завісою секретності. Радянська система не дозволяла поширювати інформацію про попередні аварії навіть серед фахівців. Це зробило нову масштабну аварію неминучою.

Ймення зорі Чорнобиль : фотоальбом / ред.-укл. М. Лябах. – Чорнобиль : Чорнобильінтерінформ, 1996. – 232 с.

Про Чорнобильську катастрофу написано силу-силенну книг і статей. Коли б їх об'єднати, то вийшов би цілий літопис сумної події, у якому нуртує напруга протилежних думок і позицій. Працюючи над матеріалами книги, спираючись на власний досвід, аналізуючи та оцінюючи побачене та пережите, автори видання прагнули зробити свій посильний внесок у цю справу.

У книзі багато фотографій. Вони говорять безмовно: то чорними болями людськими, то жевріючою надією, то засторогою. Перед ними падають на коліна слова, холоне серце. Створюючи це видання, автори не претендували на вихід у світ якоїсь диво-книги про Чорнобиль. Але істина у висвітленні головної її теми – здолання атомного лиха – незаперечна.

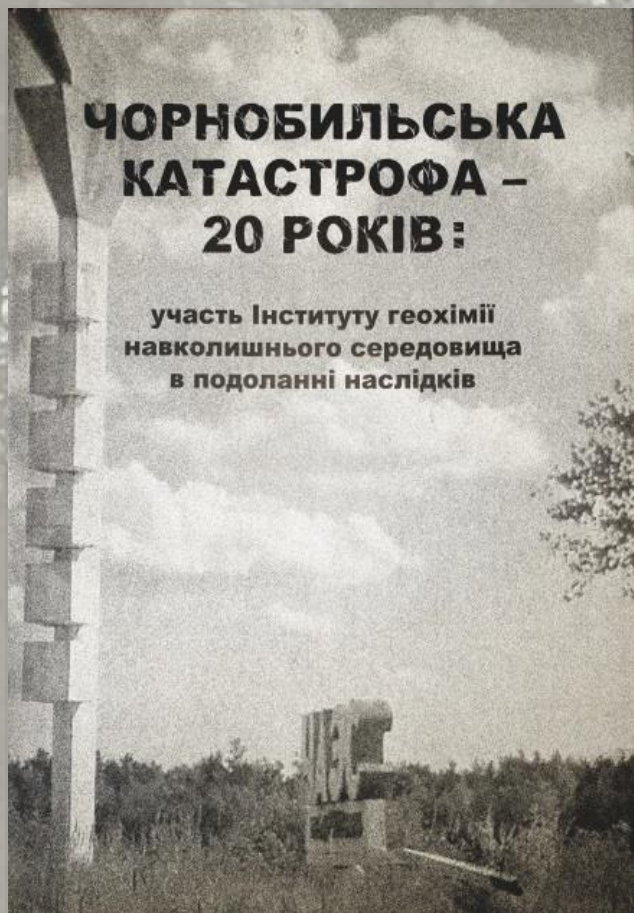
**Чорнобиль: час подолання = Chornobyl : time of overcoming /
П. Г. Покутний, М. І. Лябах, В. П. Гаман [та ін.]. – Київ :
Чорнобильінтерінформ, 2001. – 192 с.**

У фотоальбомі представлено хроніку подолання наслідків цієї найбільшої в історії людства техногенної катастрофи.

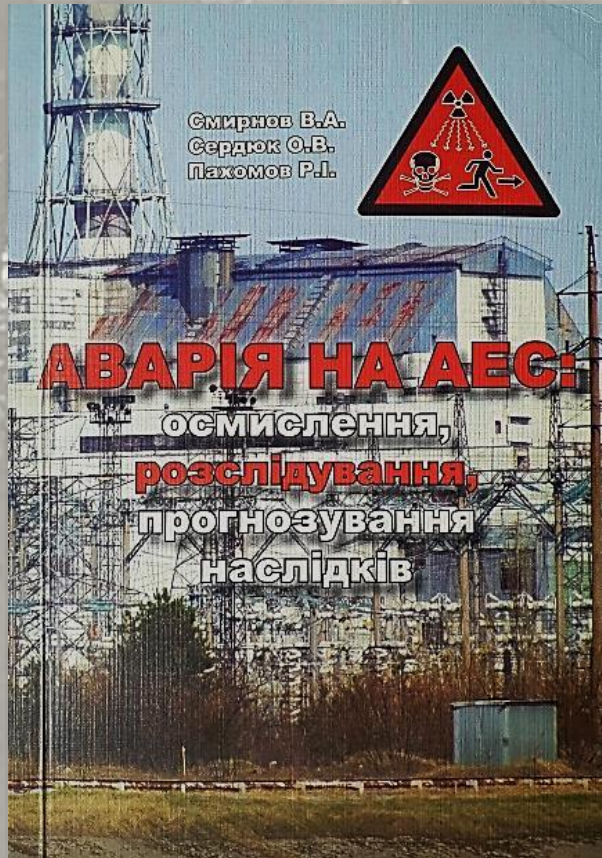
Присвячений п'ятнадцятій річниці аварії на ЧАЕС.

Чорнобильська катастрофа – 20 років: участь Інституту геохімії навколишнього середовища в подоланні наслідків / гол. ред. акад. НАН України Е. В. Собонович. – Київ : Салютіс, 2006. – 408 с.

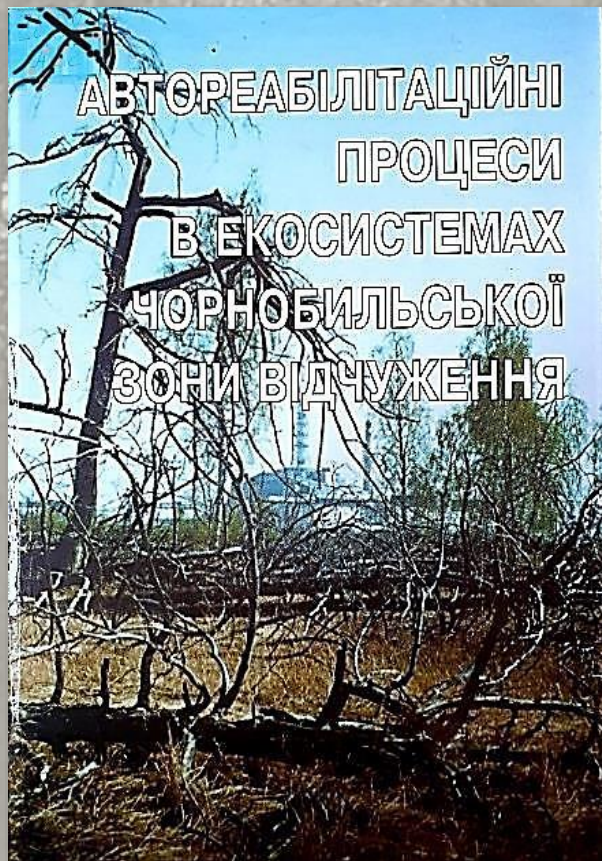
У виданні висвітлено участь працівників Інституту геохімії навколишнього середовища НАН та МНС України у мінімізації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС упродовж 1986-1987 рр. та подальших наукових дослідженнях щодо поводження з чорнобильськими радіоактивними відходами, радіоекологічного моніторингу, дезактивації та автореабілітації радіоактивно забруднених територій України.

Смирнов В. А. Аварія на АЕС: осмислення, розслідування, прогнозування наслідків : навч.-метод. посібник / В. А. Смирнов, О. В. Сердюк, Р. І. Пахомов. – Полтава : АСМІ, 2011. – 116 с.

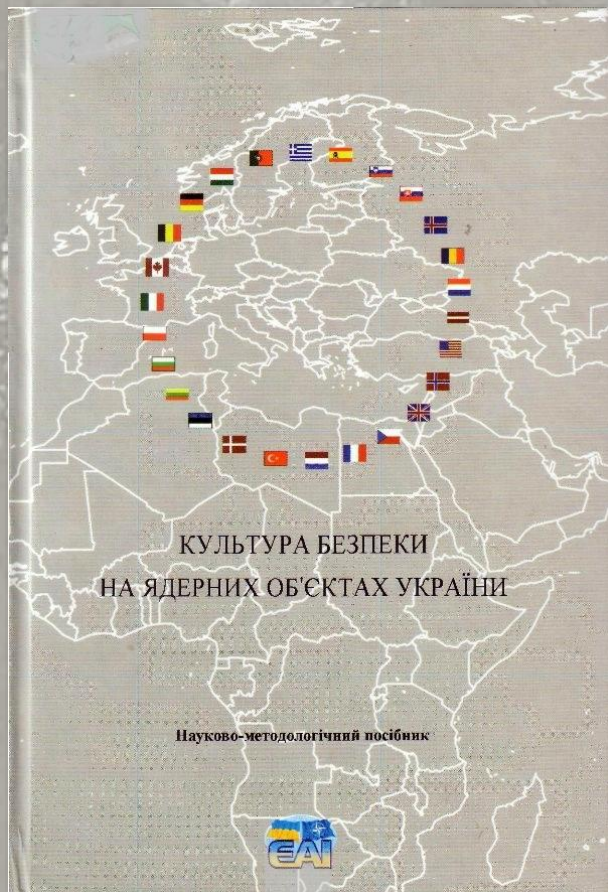
Книжка присвячена питанням радіації, її використання в атомній енергетиці та захисту людини від надмірного впливу радіоактивних іонізуючих випромінювань. Висвітлені проблеми кількісної оцінки радіоактивних випромінювань і методика розрахунку ризиків радіоактивних уражень. Проаналізовано обставини аварії на Чорнобильській АЕС і наведена задокументована хронологія трагічних подій.

Автореабілітаційні процеси в екосистемах Чорнобильської зони відчуження : монографія / Мін-во України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи ; НАН України ; відповідальні ред. : д.біол.н., Ю. А. Іванов, к.геол.-мінерал.н. В. В. Долін. – Київ, 2001. – 252 с.

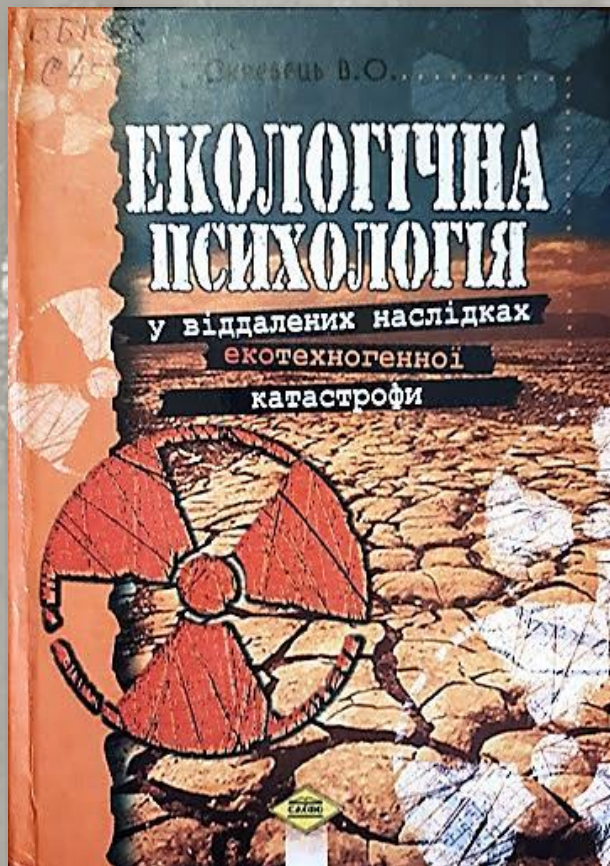
У монографії висвітлено результати 15-річних радіобіологічних, радіогеохімічних, ландшафтно-геохімічних, гідрологічних, гідрогеологічних досліджень на території Зони відчуження і Зони безумовного (обов'язкового) відселення. Наведено аналіз чинників, що впливають на стан радіаційно забруднених наземних і водних екосистем.

Культура безпеки на ядерних об'єктах України : науково-метод. посібник / Ю. М. Скалецький, С. І. Кондратов, О. І. Насвіт [та ін.] ; за заг. ред. акад. НАН України, д.т.н., проф. В. П. Горбуліна. – Київ : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. – 112 с.

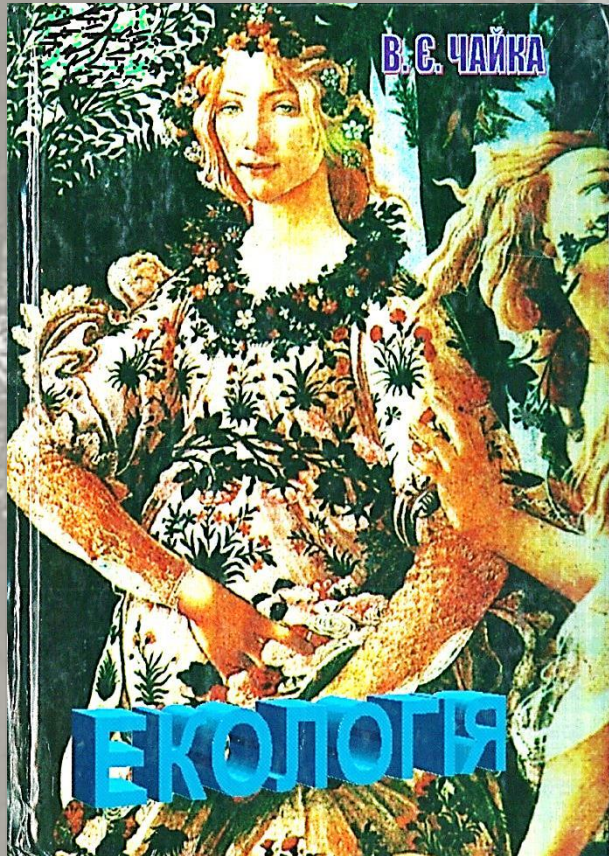
У посібнику на основі Міжнародного агентства з атомної енергії, досвіду інших країн з підвищення безпеки ядерних об'єктів продемонстровано не лише великі можливості поліпшення безпеки АЕС шляхом запровадження концепції культури безпеки у практику на всіх рівнях – від політичного до об'єктового, але й серйозні труднощі, що виникають при цьому. Наведено особливості застосування концепції культури безпеки в інших галузях.

Скребець В. О. Екологічна психологія у віддалених наслідках екотехногенної катастрофи : монографія / В. О. Скребець. – Київ : Слово, 2004. – 440 с.

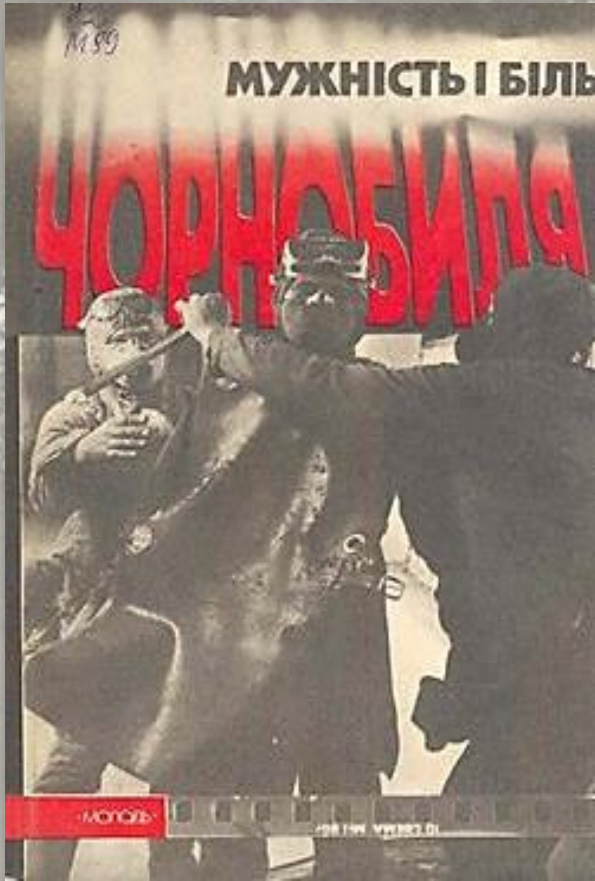
В монографії досліджуються теоретичні, методологічні та практичні аспекти екологічної психології на прикладі адаптації потерпілого від аварії на ЧАЕС населення України у віддалених наслідках катастрофи. Розглядаються проблеми природного адаптоекосоціогенезу масової екологічної свідомості як у теоретичному плані, так і в прикладному значенні. Описані явища і форми прояву екологічної свідомості в умовах екотехногенної катастрофи.

**Чайка В. Є. Екологія : навч. посібник / В. Є. Чайка, В. В. Чайка. –
Вінниця : ТВП «Книга-Вега» ВАТ «Віноблдрукарня», 2002. – 408 с.**

В книзі висвітлено основні концепції, поняття, проблеми та питання екології. Послідовно розглядаються характерні особливості різних екологічних рівнів організації – від індивідумів та видів до біосфери. Особливу увагу приділено радіаційній екології, результатам впливу людини на біосферу, системній екології; даються аналіз та рекомендації щодо екологічно-раціональної діяльності людини, економічних питань.

Мужність і біль Чорнобиля : повість-хроніка, поеми, вірші. – Київ : Вид-во «Молодь», 1988. – 144 с. : фотоіл.

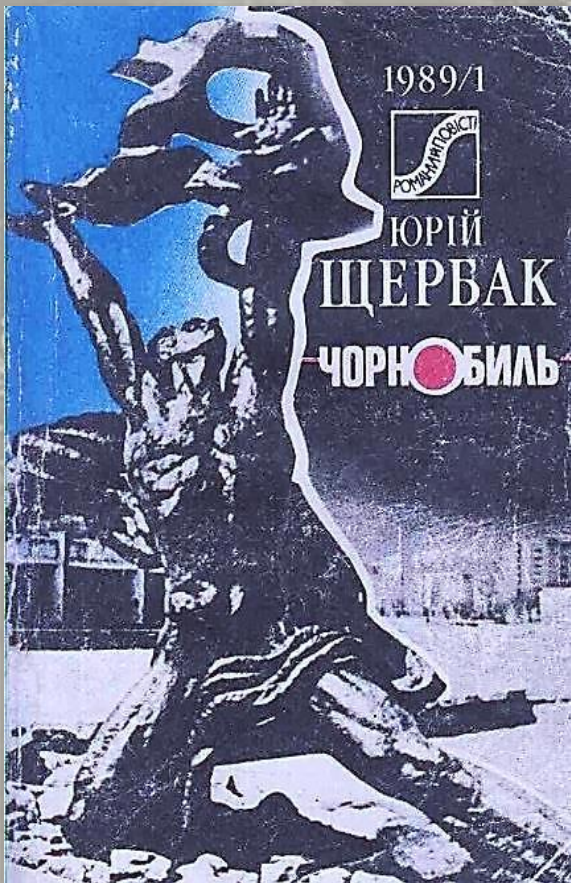
Ця книга – данина пам'яті загиблим, вияв палкої вдячності всім, хто брав участь у ліквідації наслідків аварії і нині працює у зоні Чорнобильської АЕС. Містить повість А. Трегубова «Приборкувачі вогню», вірші Д. Павличка, Б. Олійника, І. Драча, М. Сингаївського, Л. Горлача, М. Луківа та інших.

Яворівський В. О. Марія з полином у кінці століття : роман / В. О. Яворівський. – Київ : Дніпро, 1987. – 191 с. – (Серія «Романи й повісті», 1987, № 11).

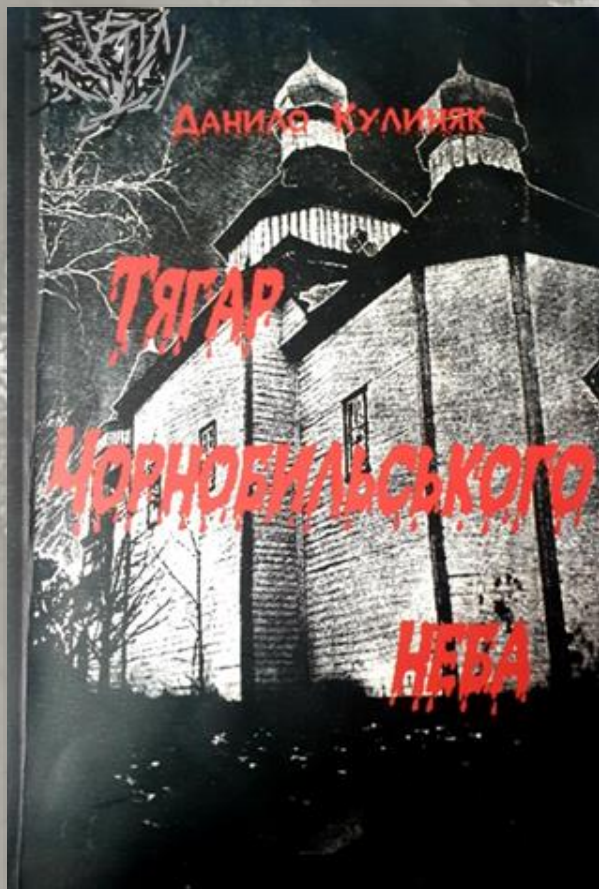
Герої роману – велика родина Мировичів: старший брат Олександр – академік, який проектував реактор; молодший – Микола, оператор цього ж реактора, що гине у мить вибуху; Григорій – пожежник, який кидаючись вгамувати вогненну стихію реактора, дістає смертельну дозу опромінення; сестра Дарка, яка виводить із небезпечної зони чужих дітей; наймолодший брат Федір – він, щоб урятувати від смерті брата, віддає йому свій кістковий мозок. На чолі роду стоїть стара мати Марія, крізь душу якої проходять всі головні лінії драми. Довкола неї, як довкола острова надії і віри, збирається потерпіла родина, щоб наперекір усьому – жити, продовжуючи рід Мировичів.

Щербак Ю. М. Чорнобиль : документальна повість. / Юрій Щербак. – Київ : Дніпро, 1989. – 223 с. – (Серія «Романи й повісті», 1989, № 1).

Герої повісті відомого українського письменника – реальні люди: пожежники, вчені, робітники, лікарі, військовослужбовці, церковнослужителі, іноземці. Звела, об'єднала цих, досі незнайомих людей, подія, що приголомшила світ: аварія на Чорнобильській атомній електростанції. Під час ліквідації наслідків аварії, автор часто бував у зоні АЕС, мав численні зустрічі з учасниками «опору атомній стихії». Враження від побаченого, почутого лягли в основу документальної повісті. Письменник розкриває подробиці аварії, аналізує факти, вчинки фізиків, медиків, авіаторів, персоналу АЕС. При цьому особливу увагу він зосереджує на причинах, які призвели до вибуху четвертого реактора.

Кулиняк Д. І. Тягар Чорнобильського неба / Д. І. Кулиняк – Київ : Літопис-ХХ, 2011. – 176 с.

До збірки заслуженого журналіста України Данила Кулиняка «Тягар Чорнобильського неба» увійшло лише кілька найбільш полемічних і проблемних його публікацій на Чорнобильську тематику з сотень, оприлюднених лише в українських і зарубіжних ЗМІ. Та всіх їх об'єднує любов до рідної землі і турботи про долю краю, враженого Чорнобильською катастрофою, зважений оптимізм з вірою в перемогу українського народу.

Даєн Л. А. Чорнобиль – трава гірка : документальна повість /
Л. А. Даєн. – Київ : Веселка, 1988. – 176 с.

Документальна повість про Героя Радянського Союзу Леоніда Петровича Телятнікова та його товаришів-пожежників, які грізної ночі 26 квітня 1986 року першими вийшли на поєдинок з вогненною стихією і погасили пожежу на станції, про людей мужніх, до кінця відданих своїй справі, своєму священному обов'язку.

Костенко Л. В. Вибране / Ліна Костенко. – Київ : Вид-во художньої літератури «Дніпро», 1989. – 559 с.

ЛІНА
КОСТЕНКО

Вибране

Чорнобильська тема протягом багатьох років була і є однією з провідних у поетичній і публіцистичній творчості Ліни Костенко, утворюючи, по суті, закінчений цикл («Атомний Вій опустив бетонні повіки...», «Загидили ліси і землю занедбали...», «Жоржини на чорнобильській дорозі...», «На березі Прип'яті спить сатана...» тощо).

Вірші, що так чи інакше піднімають тему Чорнобильської трагедії, увійшли до розділу «Інкрустації» (с. 534–551).

Драч І. Ф. Лист до калини : поезії / І. Ф. Драч ; передмова Д. В. Павличка ; художник Ю. А. Чеканюк. – Київ : Веселка, 1994. – 288 с.

Чорнобиль. Зона відчуження... Ці слова звучать вічним болем в устах українського поета Івана Драча. «Чорнобильська Мадонна» (1987), яка увійшла до збірки «Лист до калини», – це не просто ще один твір митця. Це тужлива пісня поетової душі про страшну драму міста над Прип'яттю, його нестерпний біль за земляків, котрим Чорнобильська трагедія стала вперек життя, а також звучний заклик до всіх живих: не забувати про те, що сталося.

Луків М. В. Доля і час : вірші та поема / Микола Луків. – Київ : Дніпро, 2002. – 366 с.

Вірші чорнобильського циклу українського поета ХХ–ХХІ століть Миколи Луківа, які увійшли до збірки «Доля і час» пройняті потужними мотивами лиха, смертельної загрози, тривоги. У цьому сенсі назви віршів «Дощ у зоні Чорнобиля», «Діти Чорнобиля», «Полин», «Зоря полинова горить», «Покинута хата», «В лугах пишається калина», «Народичі» символічні. В основі віршів Миколи Луківа часто лежить зіткнення образів і слів, що розкриває драматизм нашої долі та буття.

Радянська преса замовчувала масштаби Чорнобильської трагедії, повідомивши про вибух лише на третій день. Перші повідомлення були короткими та применшували небезпеку. Справжню інформацію про радіацію та евакуацію приховували, що викликало паніку. Матеріали часто були пропагандистськими, намагаючись зберегти спокій та уникнути міжнародного скандалу, хоча західні ЗМІ оперативно висвітлювали реальні масштаби.

Пізніше, з початком перебудови, інформаційна блокада була прорвана, і преса почала публікувати правдиві дані про наслідки катастрофи.

Уроки Чорнобиля. Висновки і рекомендації Міжнародної конференції «Двадцять років Чорнобильської катастрофи. Погляд у майбутнє» // Вісник Національної академії наук України. – 2007. – № 4. – С. 23-41.

Барановська Н. П. Вплив Чорнобильської катастрофи на трансформаційні процеси у суспільстві (до 25-річчя трагічних подій) // Український історичний журнал. – 2011. – № 2. – С. 123-142.

Мельник А. Від Чорнобиля до Фукусіми // Безпека життєдіяльності. – 2011. – № 7. – С. 3-4.

Пилип'юк Л. Законодавство про ліквідацію наслідків катастрофи на ЧАЕС: проблеми та тенденції розвитку // Вища школа. – 2012. – № 2. – С. 109-115.

Талан М. Відлуння Чорнобиля: здоров'я людей та якість довкілля / М. Талан, Л. Селецька // Соціальний захист. – 2014. – № 5. – С. 48-49.

Долінський А. А. Чорнобильська аварія: тридцять років потому (До 30-річчя аварії на Чорнобильській АЕС / А. А. Долінський, Б. І. Басок, Є. Т. Базєєв // Вісник Національної академії наук України. – Київ. – 2016. – №10. – С. 60-67.

Вовчук С. Чорнобиль – найвідоміше у світі місто України / С. Вовчук, І. Сливінська // Безпека життєдіяльності. – Київ. – 2017. – № 4. – С. 33-34.

Черкасов О. Дорогою ціною... або 33 роки пам'яті про наслідки Чорнобильського лиха // Безпека життєдіяльності. – Київ. – 2019. – № 4. – С. 37-38.

Барановська Н., Шаповал Ю. [Рецензія] // Український історичний журнал. – 2020. – № 1. – С. 203-210. Рец. на кн.: Чорнобильське досє КГБ. Суспільні настрої. ЧАЕС у поставарійний період : зб. док. про катастрофу на Чорнобильській АЕС. – Київ, 2019. – 1198 с.

Чорнобиль: 35 років з болем у серці... // Екологічний Вісник. – 2021. – № 2 (березень-квітень). – С. 5.